Szirmai Károly:

Tükörben

Apor, a festő, aznap rosszkedvűen ébredt. S másfél órával később, mint rendesen. Előző este összekerült cimboráival s kiruccant. Nem nagyon, de mégis megártott. Talán kénes volt a bor, mert fájt a feje. A gyomra is émelygett. Az erősen sós és hagymás rostélyosra gyanakodott. Bizonyára szagosodni kezdő húsból sütötték. Szájában is kellemetlen ízt érzett. Jó, hogy odahaza volt, s nem társaságban. Mert nem szerette, ha rosszszagú a lehellete. Nagyon kényes volt ilyesmire. Éppúgy, mint öltözködésére. Ezt az igényességét még a kapitalista korszakból hozta magával. Nem az övéből, mert ő sohasem volt az. Képei árából nem futotta tőkésedésre. Akkor egyébként — divatból — baloldalisággal kacérkodott. Ma már csak tudomásul veszi, hogy ez az uralkodó irányzat, és semmi olyasmit sem tesz, ami ellenkeznék az állampolgári hűséggel. Különben, amennyire jövedelméből telik, régi életét folytatja, szót fogadva a költőnek:

Minden órádnak leszakaszd virágát...

Apor jellegzetesen örök legény és gavallér volt. Visszamaradt képviselője egy letűnt típusnak. Rosszmájú cimborái szerint ugyan előrehaladott, hátrakopaszodó agglegény.

Apor egyormán bókolt asszonynak, leánynak. Puszta hiúságból ismerősei feleségeinek is. Többször drága csokorral kedveskedve. Lehetőleg az első virágból. Ibolyából, szekfűből, rózsából, egyébből. Ősszel már napokkal előbb megrendelte az első krizantémot. Kiszámítottan tudott kedveskedni. Csupán azért, hogy számontartsák, beszéljenek róla. A mosolyos köszönetért másnap-harmadnap személyesen jelentkezett. De még jobban örült, ha a hízelgő asszonyi bók híre kerülő úton jutott el hozzá. Ha így hallotta, hogy milyen drága, figyelmes ember. Mert akár egy magárahiú színésznő, jól tudta, hogy csak addig ér valamit, még beszélnek róla. Ezért érdemes volt időnként virágáldozatot hozni. Irtozott ugyanis attól a gondolattól, hogy megérje a naplementét. Saját napjának bágyadt lehanyatlását. Pedig költséges gesztusaihoz egyre nehezebben kaparta elő a szükséges pénzt. Noha közepes tehetséget egyéni divattal, számító mesteremberséggel párosította.

Egyéb nőismeretségei már kevésbbé voltak „önzetlen" jellegűek. A nőknek e kategóriájából teljesen kirekesztette a csunyákat, ízléstelenéket. Korban már sokkal elnézőbb volt. Tudta, hogy idősebb asszonyok is nyujthatnak sok mézes gyönyörűséget. Kitűnő megérzéssel főkép olyanokkal foglalkozott, akiktől könnyebben szabadulhatott. A nyúlós, hosszúlejáratú ismeretségek ellenkeztek hajlamaival. Nősülni is azért nem nősült, mert minden nőre hamarosan ráunt, s utálta a házaséletben pongyolára vetkőző asszonyt. Mert ő magamagára még odahaza is kínosan ügyelt. Semmi olyasmit nem tett, ami a széppel, jóízléssel ellenkezett; amit mások előtt szégyelnie, restellnie kellett volna. A rendre, tisztaságra különösen vigyázott. Házsártos takarítónőjét is azért tartotta, mert az még rajta is túltett. Cimboráival ellentétben egyáltalában nem volt bohém természet. Csak rövid és változatos szerelmeiben oldódott fel. Ilyenkor volt benne valami elnéző világfias könnyedség és játékos sziporkázás. Egyidejűleg stílus is. Alkalmazkodás partnernőihez.

Ilyen volt Apor, a festő, aki azon a tavaszeleji reggelen rosszkedvvel, fejfájással, gyomorrontással ébredt.

Nem szerette így magát, inkább utálta. Mert megtestesedve látta magában mindazt, amit másokban sem szívlelt.

Ágyban nem akart maradni. Az ágy inkább kidobta, mint fogta. Noha máskor szívesen elheverészett volna. Felhajtotta hát a paplant, s csupasz, fehér, petyhüdni kezdő lábával belépett házicipőjébe. Utána kissé borzongva, odament az ablakhoz s felhúzta a redőnyt. Kinézett. Piszkos, füstszínű, borongós idő volt, akár ősszel, de nem esett. Az utcai aszfalt szárazon szürkéllett fel hozzá az emeletre. Mégis elégedetlen volt az idővel, mert nem sütött a nap. E nélkül pedig nem volt kedve festeni. Egyáltalában: az utóbbi időben mind nehezebben dolgozott. Olykor valósággal kényszerítette magát, hogy odaálljon s megkezdett képét folytassa; vagy hogy elkészítse ennek vagy annak az újságnak a rajzokat. Aggodalmasan eltöprengett. Vajjon nem-e a közeledő öregség fáradtsága ez, vagy a kezdődő kiszáradás?

Még végigjáratta tekintetét fürkészőn az égen, azután visszament. Magára kapkodta házi ruháját, s a mosdófülkében borotválkozni kezdett. Mindennap megborotválkozott. Előbb jó, sűrű habot pamacsolva telt, fehérbőrű arcára, mely a lelkes, fekete szemek táján már ráncokat vetett. Sohasem használt tükröt. Csak úgy húzta le zsilettel nem túlerős szakállát, biztos, gyakkorlott fogással. Borotválatlanul sohasem ment volna el hazulról. Tiltotta tisztaságérzéke, rendszeretete.

Mosdással, szájöblítéssel, öltözködéssel hamarosan végzett. Nagy gyakorlata volt az ily időtrabló, napi tennivalók gyors elintézésében. Mikor elkészült, tiszta, pörsenéstelen arcával és szabályos orrával fiatalabbnak látszott koránál. Csak hátrakopaszodott, hájasodó feje árulta el, hogy túlvan az ötvenötön.

Még bevett egy koffepirint, azután fejéretéve tányérszerűen benyomott barna kalapját, bezárta az ajtót, s elment reggelizni. Tisztán, kivasalva, választékosan, egy középmagas férfi egyenes járásával.

A hely, ahová reggelizni járt, a város legelső kávéháza volt. Máshol talán jobb feketét szolgáltak fel, de Apor, valami multból hozott csökevénnyel, mindenben az elsőosztályúhoz ragaszkodott. Étterembe is csak ilyenbe járt, noha a tisztaság és kiszolgálás nem volt éppen elsőosztályú. Csak ritkán történt meg, hogy máshová is betért. Akkor is egy roppant eredeti megjelenésű cimborája kedvéért, aki szokatlanul rövid nadrágot viselt, s löttyedt testével, meg nagy, gömbölyű, szőrtüskés fejével élő karikatúrája volt önmagának.

Apor bement a forgóajtón a kávéházba, s letelepedett távolabb az egyik rövid, rugalmas, zöldeskék kerevetre. Majd intett a fehérkabátos, rövidbajszos, öregedő pincérnek.

— Kérek egy törökfeketét — vajat, mézet, süteményt.

Most már nem sietett. Aznap történetesen nem volt órája. (Mert hogy biztos keresete is legyen, tanári állást is vállalt.)

Nyugodtan nézelődött, szemlélődött. Fejfájása is kiállt, rosszkedve is csökkent. A feketekávé is jobb volt, mint rendesen. Erősebb, illatosabb.

Karórájára pillantott. Féltíz. Tízre adott találkát a *kicsikének*. Olyankor már kevés volt a vendég. Az is csupa ismeretlen, semmitmondó pofa. Többnyire a kilúgozott arcú vének kategóriájába tartozó. Egyébként sem látott a találkában kivetnivelót. A kicsike elvégre szabad, kereső nő volt, szabadsága alatt úgy rendelkezett magával s idejével, ahogy neki tetszett.

Már hetekkel előbb szemet vetett a szép, tizennyolcéves leányra. Többször találkoztak társaságban, utána pedig a leány nevenapján. Akkor, hogy néhány pillanatra egyedül maradtak, köszöntés címén megcsókolta. Hosszan, kitartóan, hévvel, a száján. A lány tűrte, nem viszonozta. Csak annyit jegyzett meg elismerően:

— Maga aztán tud csókolni.

— Ilyen szépen ívelt, piros, illatos kívánatos szájat... — válaszolta Apor.

— Mostani rúzsom valóban megérdemli a dícséretet — felelte a leány.

Apor, a tűrt csókon felbátorodva, biztosra vette, hogy célt ér. Kezdett hát utána járni a lánynak. Annál is inkább, mert hosszabb ideje nem volt senkije. Egyre nehezebben került valaki, ízlésének is megfelelő, terítékre. Egyik kudarc a másik után érte. Bizonyára megváltoztatta az idő a lányokat, vagy az ő taktikája vált elavulttá — gondolta. S már nem tudta oly számítással megközelíteni a nőket, mint azelőtt. Önbizalma megingott, szavai keresgélőkké váltak, mondatfűzése bizonytalanná.

A lány mégis szerfelett izgatta képzeletét. Jobban, mint bárki is addig. Ily játékos, jókedvű, szemébekacagó ördöggel még nem volt dolga. A lányon szinte feszült, megpattant a bőr friss, kihasználatlan, pompás fiatalságától. Ha egy nőt részenként is lehet szeretni, Klára — mert így hívták a leányt — ezek közé tartozott. Apor nem tudta, mit szeressen rajta jobban. Ölelésre termett, telthúsú karját, formásan karcsú, pántoló lábait, gránátpiros, illatos száját, mely azért volt, hogy folyton csókolják vagy makacsszálú, bronzarany haját, melynek csábító sűrűjébe bele tudta volna fojtani lélekzetét.

De elmúlt tíz, s Klára nem jött. Féltizenegy tájban tűnt fel a bejáratnál. Világos, szépmintás tavaszi ruhában. Fején: hetyke, kacér kalap.

Klára fürkészően nézett szét a nagyteremben. Megpillantva Aport, asztalához indult. Kissé táncosan, fejét féloldalt tartva, ahogy egy színésznő szokott belépni a színpadra. Csepp magakelletéssel, kacérsággal. Közelebb érve, kissé lehajtotta fejét, s mélykék szemét nagykomolyan a festő tekintetébe fúrta.

A márványlapos asztalnál feloldódott. Megrázta vörösarany hajkeretes arcát, hányavetin meglóbálta világos bőrtarsolyát, s ártatlan arcot vágva, megkérdezte:

— Megvárattam?

— Eléggé — válaszolta Apor.

— Majd máskor visszaadja — mondta Klára, s magát eleresztve, bevágódott a szomszédos székbe.

— Most pedig rendeljen valamit — fordult felé a festő, mert a pincér közben odajött.

— Maga már tudja — felelte Klára hányavetin. — Amit szoktam...

— Egy feketét s konyakot — rendelkezett Apor.

A pincér elsietett, hamarosan hozta. Klára lassan, szinte cseppenként itta. Láthatóan élvezettel. Mikor elkészült, felkapta az asztalon heverő újságot, s legyezni kezdte magát.

— Itt vagyok, tessék, mit óhajt?

— Magát nézni, magában gyönyörködni, Klára — felelte Apor szeretetreméltó mosollyal, s közelebb hajolt.

— Csak? — kapta fel fejét a leány csalódottan. — Ezért kár volt idefáradni, azt hittem, mást akar.

— Mást is. Többet, jóval többet — mindent!

— Ejha! Nem lesz egyszerre túlsok? — kérdezte Klára kétkedőn.

— Kérdezett — feleltem.

— Igaz, kérdeztem, de még mindig nem tudom, mit akar tőlem — mondta a leány, ujjával az asztallapon babrálva.

— Szeretném, ha megnézné a műtermemet. Van néhány nagyon szép kisebb képem. Még senki sem látta. Maga lenne az első.

— Kedves, hogy nekem tartotta fenn — felelte Klára, még mindig az asztalra nézve. — És aztán?

— Egy meghitt uzsonnárra gondoltam a szobámban. A végén feketével, konyakkal — válaszolta Apor közelebb húzódva. — Mit szólna hozzá?

— Hát lehet éppen róla beszélni — mondta Klára, szemrebbenés nélkül. — És utána? — firtatta, ugyanabban a testtartásban.

— Kellemesen elszórakoznánk...

— S mi lenne az a szórakozás? — vonta el szemöldökét Klára.

— Amire már hetek óta várok — nyúlt vágyakozva Apor a leány asztalon heverő keze után, de az visszavonta, felnézett reá, s kétkedően kérdezte:

— Csakugyan?

Apor zavarba jött, de igyekezett leküzdeni.

— Bízom benne.

— A nélkül, hogy engemet megkérdezett volna, vajjon van-e egyáltalában kedvem ilyen „kellemes szórakozásra?" — válaszolta Klára, jelentőségteljesen megnyomva Apor szavait.

— De hiszen azt mondta, hogy eljön — igyekezett az újra felülkerekedni.

— Mert látni akartam, hová akar kilyukadni — válaszolta Klára ugyanazon a meghűvösödött, tárgyilagos hangon, mely egészen új oldaláról mutatta be.

— S azt elfelejti, hogy bár alig ismertem, megcsókoltam. És maga, Klára, hagyta, engedte.

— Csak tűrtem. Éreznie kellett, hogy olyan vagyok, mint egy darab fa.

— Hiába, mégis engedte.

— Mert névnapomra hivatkozott. Gondoltam, legyen hát. Se nem oszt, se nem szoroz. De nekem a csók nem jelentett semmit. Nézze — mutatta — így töröltem le a kezem fejével, mert a zsebkendőmet sajnáltam.

— De Klára, maga valósággal útálattal beszél arról a csókról...

— Csodálkozik talán? — kérdezte a leány a festő szemébe nézve.

— Dehát mi történt magával, Klára? Egészen megváltozott.

— Semmi — válaszolta egykedvűen a maz. — Csak ráuntam szerepemre.

— Hogy értsem azt?

— Nincs kedvem tovább játszani, s kész.

— Hát maga csak játszott velem?

— Ugyanúgy, ahogy maga. Vagy pillanatig is azt hitte, hogy érdekel?

— De Klára!

— Mit csodálkozik? Forduljon meg, s nézze meg magát a tükörben. Akkor nem fog csodálkozni.

Apor akaratlanul megfordult s belenézett. Két vizsgálódó, fekete szem nézett reá vissza egy teltségében is petyhüdt, sápadt, öregedő arcból.

— Tetszik magamagának? — kérdezte most már kacagva Klára. — Hátha még hátulról látná magát! Akkor megértené, hogy miért untam rá a szeleburdi játékra.

— Klára, maga egy rosszmájú, gúnyos ördög — válaszolta Apor megszégyenülten.

— Nem baj — állt fel a leány a fizetőnek intve — de maga — s itt hirtelen lehajolt hozzá, és úgy mondta súgva: *egy öregember*, akinek vénasszonyoknál a helye, s nem fiatal lányoknál.

— De azért úgy-e nem haragszik rám? — folytatta kedveskedve. — Jöjjön, kísérjen el — hívta fizetés után, retiküljét felkapva s játékosan meglóbálva. — No, jöjjön! — s táncos léptekkel előreszaladt...